

Łukasz Piątkowski

Kookurencja, wzorce syntagmatyczne i prezentacja leksykograficzna zwrotów werbo-nominalnych w porównaniu niemiecko-polskim

Celem rozprawy doktorskiej jest porównanie niemieckich zwrotów werbo-nominalnych (ZWN) i ich polskich odpowiedników na płaszczyźnie zarówno gramatycznej jak i leksykalnej. ZWN to połączenia czasownikowo-rzeczownikowe typu *einen Antrag stellen* ‘składać wniosek’, które również mogą występować z przyimkiem jako integralną częścią konstrukcji, np. *in Vergessenheit geraten* ‘popadać w zapomnienie’. Praca dzieli się na dwie części, teoretyczną i analityczną. W pierwszej części opisane zostają ZWN w języku niemieckim i polskim: problemy definicyjne, możliwe kryteria klasyfikacji oraz przypisania ZWN do subdyscyplin językoznawczych. Następnie opisano historię badań ZWN w języku niemieckim i polskim z uwzględnieniem badań kontrastywnych. W dalszej części omówione zostają cechy morfosyntaktyczne (np. struktura morfologiczna, możliwości tworzenia strony biernej, funkcje syntaktyczne rzeczownika predykatywnego i czasownika podporowego, użycie rodzajnika) oraz semantyczne (np. znaczenie czynne i bierne, rodzaj wykonywanej czynności [niem. *Aktionsart*], pozorna synonimia z pokrewnymi morfologicznie czasownikami pełnoznacznymi). Ostatecznie przedstawiona zostaje perspektywa leksykograficzna ze szczególnym uwzględnieniem podziału na makro- i mikrostrukturę słownikową, tj. możliwości pozycjonowania ZWN w słownikach, jak i w pojedynczych artykułach słownikowych. Dodatkowo uwaga zostaje zwrócona na informacje gramatyczne, semantyczne i pragmatyczne, które przy leksykograficznym opisie ZWN zdają się być niezbędne. Następnie opisano poszczególne kroki analiz korpusowych, których dokonuje się poprzez zastosowanie aplikacji *Cosmas II* dla Niemieckiego Korpusu Referencyjnego DeReKo oraz aplikacji *Kolikator* dla Narodowego Korpusu Języka Polskiego.

Pierwszym etapem badania jest analiza kookurencji, czyli współwystępowania dwóch lub wielu jednostek leksykalnych w określonym kontekście. Analiza ta pozwala wyekscerpować formy wyrazowe, które występują w zdaniach z poszczególnymi ZWN, co pozwala na określenie zakresu tematycznego, w którym dany ZWN jest i może być użyty. Analiza kookurencji i konkordancji pozwala na przyporządkowanie poszczególnym jednostkom leksykalnym funkcji składniowych oraz na ustalenie wzorca syntagmatycznego, który jest swego rodzaju wskazówką, jak używać ZWN w zdaniach. Każdy wzorzec opatrzony zostaje zdaniem zaczerpniętym z korpusu, które potwierdza realizację danego wzorca. Kolejnym etapem jest analiza metaleksykograficzna ZWN w czterech słownikach niemiecko-polskich. Sprawdzone

zostaje, w jaki sposób ZWN został przedstawiony w słowniku (sposób lemmatyzacji) oraz jakie informacje gramatyczne (np. walencja), semantyczne (np. znaczenie metaforyczne) czy pragmatyczne (np. domena językowa lub rejestr językowy) zostały podane w artykule słownikowym. Na podstawie tejże analizy ustalone zostają potencjalne ekwiwalenty ZWN w języku polskim, które na podstawie frekwencji występowania w słownikach zostają poddane analogicznej analizie korpusowej w języku polskim, tj. ustalenie kookurencji, przypisanie funkcji składniowych do poszczególnych jednostek leksykalnych na podstawie analizy konkordancji, utworzenie wzorca syntagmatycznego. Kluczowym krokiem każdej analizy jest kontrastowanie kookurencji i wzorców, tj. stwierdzenie, czy między ZWN i polskimi ekwiwalentami istnieje zbieżność lub w jakim stopniu analizowane konstrukcje się od siebie różnią.

Przedstawione badania wpisują się w nurt empirycznych badań ZWN i mają zastosowanie w leksykografii i terminologii, przy aktualizacji słowników, uzupełnianiu mikrostruktury słownikowej o przykłady użycia poszczególnych ZWN lub wprowadzanie tychże do słowników, następnie w dydaktyce języków obcych, tj. na lekcji języka obcego, w celu ukazania funkcjonowania ZWN w zdaniu i tekstach (także specjalistycznych), a także w tłumaczeniach ustnych i pisemnych.